

KNIHA II.

· §. 16. *Rozhled.*

Knihla prvá ozbrojila nás v rozdílu I. základními pojmy ekonomickými; rozdlíl II. vyložil, co jest národní hospodárství a vyznačil, v jakém spojení jest hospodárská činnost s veškerým životem civilisovaného lidstva a jakého významu nebo spíše tvůrčí platnosti má do sebe stát i pro hospodárství pojediné i pro politickou ekonomii.

S těchto povýšených hledišť, se kterých lze přehlížeti a posuzovati následující detail, sestupuje kniha druhá ukázat do podrobná, jakým způsobem pospolitost lidská jeví se u veškeré hospodárské činnosti, jakým vnějším rouchem oděla se zásada hospodárnosti v pospolitém hospodárství lidském za našich dob. Soustava, ve kterou řaditi se jest výkladům knihy druhé, dána jest samým pojmem hospodárství, jenž definován byl jako promyšlená, zásadou hospodárnosti projatá činnost lidská za ukojením potřeb; proto postup knihy druhé přizpůsobí se jednotlivým fásím hospodárské činnosti počínaje výrobou a uza-

víraje spotřebou, proto seřaděny výklady podle životního koloběhu statkův (Güterleben, jak praví L. v. Stein, Volkswirtschaftslehre).

Rozdíl I. otevíraje se vznikem statků, podává a upravuje především důležitý a nesnadný material pojmový (kap. I.), načež popisuje, kterak výroba děje se a upravena jest za hospodaření pospolitého; hlavní zřetel tu obrácen jest k národohospodářskému zjevu dělby práce, jenž jest nejvýmluvnějším dokladem hospodářské pospolitosti lidské (kap. II.). — Mezi výrobou a spotřebou jest řada převodův (cirkulace) statků, která jest výsledkem jednak onoho způsobu výroby pospolité, jenž v rozdílu prvním označen jest jako výroba dělená neboli dělba práce a po druhé výsledkem řádu právního, obzvláště práva vlastnického a práva smluvního; hledíc k tomu, bude nám zabývatí se směnami v rozdílu druhém, úvěrem v rozdílu třetím.

Nezbytná za dělené výroby směna statků (rozdíl II.) způsobila pospolitá zřízení hospodářská, kteráž usnadňují směny a tím zase upevňují a rozšiřují hospodářskou pospolitost samu; zřízení ta jsou: míry a váhy (kap. I.), doprava (kap. II.) a peníze (kap. III). Kapitola IV. vykládá, jakým způsobem z hodnotných úsudkův pojedinych hospodářův, o nichž mluveno již v §. 4. knihy první, stává se hodnota směnná, hodnota národohospodářská a kterak ona cenou vyjadřována jest jinými statky, obzvláště penězi.

Protože peněžitý výraz, jehož cenou dostává se směnné hodnotě statků, visí zajisté na penězích resp. na směnné hodnotě jejich, rozebírá kap. V. zevrubně směnnou hodnotu peněz a elementy její ukazující, kterak měnící se hodnota peněz účinkovala i účinkuje na ceny statků, na majetek hospodářův i na všechnu politickou ekonomii.

Rozdíl III. zaměstňuje se zvláštním způsobem převodů statků, jenž nazván jest úvěrem; tu vykládá především pojem a účinky jeho (kap. I.), pak význam mezinárodního úvěru formy směnečné (kap. II.) a na konec národohospodářské upravení úvěru skrze banky (kap. III.). Dodatkem k náuce o penězích (rozdíl druhého kap. třetí) jest vlastně pojednání o peněžních službách úvěru (kap. IV.), které musilo posunuto býti na zad, protože nezbytně vyhledává předchozího poznání úvěru.

Rozdíl IV. má úkolem vyložiti, jakým způsobem veškerost statků vyráběných pospolitou hospodářskou činností rozdělena jest mezi jednotlivé účastníky výroby jako důchod, jako fond, který věnovati lze spotřebě (kap. I.); kapitola II. (socialní otázka) dovoluje sobě mluvití též o možném budoucím upravení distribuce statků, jakkoli by hledíc k úkolu a znění veškerého díla přestati měla na prostém vypsaní dočasných poměrův národohospodářské distribuce tudíž na pouhém výkladu o podstatě socialní otázky; důležitost věci a obecné interesse jí věnované ospravedlníž toto prohřešení proti důslednosti systematické.

Rozdíl V. uzavírá knihu druhou pojednávaje o konečném, pořád a pořád se obnovujícím cíli hospodářské činnosti, poslední to fasi života statkův: o spotřebě a národohospodářských zjevech s ní souvislých. Tím pak všecek spis ukončen jest.